

UiT Norges arktiske universitet v/Rektor

Fornyelse av studie- og emneporteføljen – høringssvar fra HSL

«Vi må vite hvor vi har vært for å finne ut hvor vi skal»

Innledning

Vi viser til brev av 15. august hvor Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL) blir invitert til å gi sine tilbakemeldinger til høringen på fornyelse av studie- og emneporteføljen. Fakultetsledelsen takker for invitasjonen, og vil nedenfor gi vår samlede tilbakemelding, samt våre overordnede vurderinger av høringsspørsmålene. HSLs utdanninger er viktige for å sikre nødvendig kompetanse i regionen og våre fags perspektiver er avgjørende i urolige tider. Utdanningene ved HSL bidrar til en opplyst og informert offentlighet som er en betingelse for et demokratisk tankesett og som sikrer etisk og kritisk handlekraft i samfunnet.

HSL vil bidra til det grønne skiftet og det digitale skiftet. Det er i større grad menneskers vaner og handlinger som hindrer det grønne skiftet enn mangel på teknologi, og straks det er mennesker som er fokuset er våre fag viktige. Når det gjelder kunstig intelligens (KI) er lingvistisk forskning avgjørende for teknologiutviklingen av de store språkmodellene. I tillegg til å bidra til teknologiutviklingen er det viktig å forstå konsekvensene av teknologien og da vil HSL-fagene være sentrale. Dette gjelder for våre disiplinaryfag, men også for våre profesjonsutdanninger. Stortinget vedtok eksempelvis før sommeren at KI skal inn i alle utdanninger.

Vi er et stort studentfakultet og forvalter en bred utdanningsportefølje som fordeler seg over tre campus og mange studiesteder. Det er særlig, men ikke kun, profesjonsutdanningen av lærere og kandidater i barnevern- og sosialt arbeid som har en geografisk spredning. Mer enn halvparten av fakultetets studenter utdanner seg i ulike disiplinaryfag og våre utdanninger som helhet sikrer en bred og etterspurt kompetanse. Uten disse kandidatene stopper Nord-Norge.

Som et faglig bredt sammensatt fakultet med flere alluniversitetsfunksjoner vil vi understreke at det sentrale målet for prosessen er å ivareta UiT som et nasjonalt breddeuniversitet med sterk regional forankring. For å oppnå dette målet, samtidig som UiT skal tilpasse seg en framtid med strammere budsjetter, må det etter fakultetets mening foretas noen vanskelige prioriteringer. For å sikre breddeuniversitet må vi tenke nytt og HSL trenger rammer til å opprettholde fagområder som er viktige for landsdelen og nasjonen, selv om ikke alle er finansiert av høye studenttall. Fakultetets ressurser og utdanningstilbud må organiseres slik at de tåler lavere studenttall de neste ti årene. Dette skyldes særlig tre faktorer: de synkende fødselstallene i Nord-Norge, en økt sentraliseringstendens og et lavere antall ungdom som velger studiespesialiserende videregående utdanning i vår landsdel. I Nord-Norge velger nå 30% studiespesialiserende, mens det i Oslo er 60% som velger studiespesialiserende retning.

For å ta framtidsansvar og sikre breddeuniversitetet kan det bli nødvendig å redusere antallet bachelor- og mastergrader ved fakultetet. Denne tilsynelatende motstridende løsningen kan forklares ved at flere av de eksisterende fagområdene som over tid har hatt særlig lav studentrekruttering kan bruke sine ressurser bedre enn den relativt omfattende oppgaven det er å drive bachelor- og masterutdanninger.

HSL mener at vi innen en byggeklossmodell kan sikre småfagene gjennom at de tilbyr emner og emnepakker i en matrise sammen med andre fagområder. På denne måten vil fakultetet gi relevante og etterspurte utdanninger også for fag med lav studentrekruttering. Byggeklossmodellen vil i større grad enn dagens organisering kunne gi muligheter til utdanninger utenfor de tradisjonelle utdanningsløpene slik at vi kan sikre attraktive utdanninger også innen etter- og videreutdanning (EVU) og fleksible tilbud.

HSL støtter innføringen av byggeklossmodellen som grunnmodell for disiplinfagene. Mange av fakultetets utdanninger er allerede organisert som en byggeklossmodell. For at en byggeklossmodell skal bli effektiv er det viktig med så få unntak som mulig. Fakultetet foreslår derfor at bare noen få fagområder fra HSL vurderes med tanke på unntak. HSL ønsker i tillegg å få til en sterkere kobling mellom profesjonsfag og disiplinfag. Rapporten fra styringsgruppa for *Fornyelse av studie- og emneporteføljen* foreslo en informasjons- og undersøkelsesplikt knyttet til opprettelse av nye utdanningsløp og emner for å sikre bedre koordinering. HSL mener dette vil være nødvendig for å sikre at ressursene på hele universitetet virker sammen.

Prosessen med videreutvikling og fornying av studieporteføljen omfatter alle program og emner ved UiT. Alle enheter er bedt om, og må foreta, nødvendige vurderinger av hvilke tiltak som bør iverksettes for å styrke kvaliteten i utdanningene og utnytte ressursene bedre. Vi må derfor alle se situasjonen fra et helhetlig perspektiv, og ikke utelukkende fra den enkelte enhet. Dette er et krevende, men viktig og nødvendig lederansvar. Vi vil også løfte frem at prosessen har vært lærerik og gitt hele fakultetet mer innsikt i totaliteten av våre utdanningstilbud. For å lykkes med gjennomføringen av utvikling og fornyelse av studieporteføljen vil HSL i ulik grad ta i bruk alle de foreslåtte strategiene i høringsbrevet og vi mener at HSL allerede jevnlig benytter disse.

Bakgrunn

Innledningsvis vil vi understreke at HSL kontinuerlig har disse tre punktene for øyet i den langsiktige planleggingen som gjøres, og har vært gjort, på fakultetet samlet: behovet for å ta framtidens ansvar, treffe de langsiktige kompetansebehovene og sikre at vi bruker knappere ressurser på en formålstjenlig måte. De to første har alltid vært sentrale i den porteføljeutviklingen som har vært gjort på fakultetet, mens utfordringene knyttet til knappere ressurser har blitt mer aktuelt de senere årene. Dette har gitt seg utslag i en rekke større tiltak fakultetet har gjennomført for å sikre den helhetlige driften (listen er ikke uttømmende);

- Avvikling av Institutt for reiseliv og nordlige studier (IRN).
  - Studieprogrammene årsstudium og bachelor i Northern Studies er lagt ned. Ved overføringen av IRN til HSL i 2018 var det knyttet åtte årsverk til programområdet. Hele programområdet fases nå ut.
  - Fakultetet ser på muligheten for en sammenstilling av fagområdene medieproduksjon (IRN) og medie- og dokumentasjonsvitenskap (Institutt for språk og kultur (ISK))
  - Fakultetet vurderer hvordan en kan videreutvikle reiseliv som faglig satsingsområde innenfor de gjeldende økonomiske rammer.
- Nedlegging av Senter for kvinne- og kjønnsforskning (SKK) som egen enhet på nivå 3. Fakultetet har fremmet sak for rektor om at SKK videreføres som senter ved Institutt for filosofi og førstesemesterstudier (IFF) for å bidra til mindre administrasjon og mer faglig aktivitet ved senteret.
- Gjennomført en omorganisering av Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (ILP) med overgang til matriseorganisering med fagseksjoner som basisprinsipp.
- Fagområdet fransk ble vedtatt lagt ned i 2016.
- Lagt ned bachelor- og mastergradsprogrammet i tysk.

- Lagt ned bachelor- og mastergradsprogrammet i teologi.
- Lagt ned bachelor- og mastergradsprogrammet i allmenn litteraturvitenskap.
- Gjennomført administrative omstruktureringer:
  - Lagt ned instituttadministrasjonen ved 8 enheter og samlet den til en felles administrasjon.
  - Omorganisert og redusert antall ansatte ved Medielab fra å være egen fagseksjon ved fakultetet til å bli en del av IT-avdelingen på nivå 1 og Institutt for samfunnsvitenskap (ISV) på nivå 3.
  - Sammenstilt fakultetsadministrasjonen.

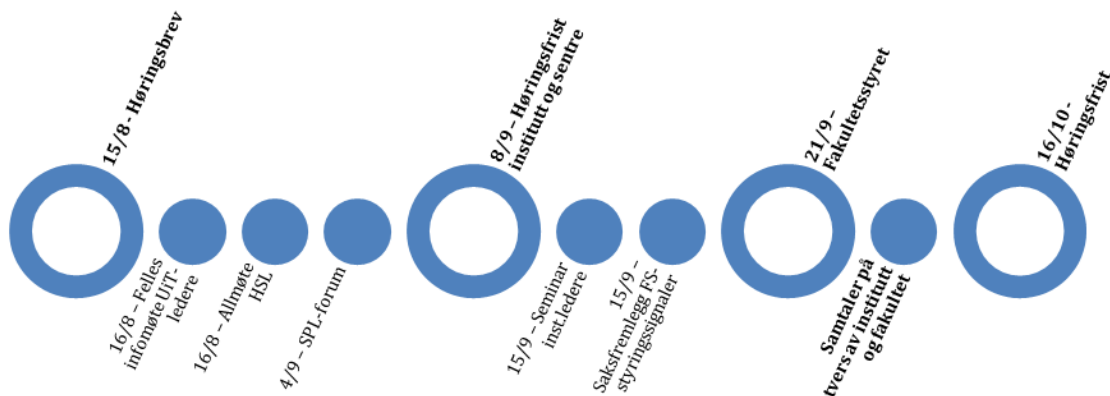
I tillegg kommer løpende tiltak som gjøres på enhetene på fakultetet for å møte de langsiktige kompetansebehovene innenfor knappere økonomiske rammer (listen er ikke uttømmende);

- Avtalt arbeidsdeling på spansk mellom ISK og NTNU. Instituttet ser nå på muligheten for arbeidsdeling nasjonalt for andre fagområder også.
- Samarbeid om utdanninger/grader på tvers av fakultet (Master in Business Administration (MBA) mellom BFE og HSL).
- Emner som tas på tvers av fakultetet (diverse metodeemner, men også andre emner mellom HSL (ISV), NT-fak (samfunnssikkerhet og luftfartsfag) og til dels Helsefak).
- Årsstudier lagt inn i bachelorgrader som første studieår.
- Innført 60 frie studiepoeng i mange program.
- Samarbeid og utveksling av kompetanse på tvers av campus.
- Fleksibilisering av utdanninger; blant annet barnehagelærerutdanningen, grunnskolelærerutdanningen, barnevernsarbeid (master), sosialt arbeid (master), bachelor i statsvitenskap (pilot for Hæren), Master in Business Administration (MBA) og Master in Public Administration (MPA), flere kortere tilbud innenfor dokumentasjonsvitenskap, reiseliv, stedsutvikling, med flere.
- Internasjonalt gradssamarbeid: nordisk fellesgrad, *Nordic Urban Planning* (NUPS) (master) og europeisk fellesgrad, *Human rights policy and practice* (HRPP), Erasmus+ (master).

Den pågående prosessen for videreutvikling og fornying av studieporteføljen ser vi på som et nødvendig institusjonelt bidrag for å tilpasse den samlede aktiviteten på universitetet til de forventninger som blir stilt UiT. Dette innebærer en endring i de rammebetingelsene som overordnet gis til sammensetning av studietilbud, et større fokus på samordning og samarbeid på tvers av institutt- senter- og fakultetsgrenser, samt en konkretisering av hvilke ulike virkemidler organisasjonen ser som hensiktsmessig i den videre utviklingen av porteføljen, og dens samspill med øvrig faglig aktivitet. Det er lagt ned et stort arbeid i den prosessen som pågår, og det er en sterk forventning ved HSL om at denne prosessen også vil innebære reelle endringer for hele UiT. Det vil oppleves som ødeleggende dersom denne porteføljegjennomgangen ikke munner ut i noe mer enn de foregående gjennomgangene ved UiT, som i all hovedsak kun har resultert i endringer ved vårt fakultet.

Høringsprosessen ved HSL

Alle enhetene ved HSL mottok høringsbrevet fra rektor 15. august. Det ble før sommeren lagt opp til følgende tidslinje for porteføljehøringen internt på HSL:

Foreløpig plan ble presentert for instituttlederne i juni, og endelig plan ble presentert i allmøte på HSL 16. august.

Felles infomøte UiT-ledere

Prorektor utdanning presenterte rapporten og høringsbrevet og svarte på innkomne spørsmål. Institutt-, senter- og fakultetslederne ved HSL var deltakere i dette felles informasjonsmøtet.

Allmøte HSL

Dekanen orienterte om høringsbrevet, rapporten og den videre prosessen ved fakultetet. Alle ansatte ved HSL var invitert inn til Teams-møtet.

Studieprogramlederforum

Det var et fysisk møte hvor alle studieprogramledere ved HSL var invitert. Til sammen 24 studieprogramledere (eller ansatte som stilte på vegne av studieprogramleder) deltok. Målet med seminaret var å gi tid til en felles diskusjon om høringsbrevet om studieporteføljesaken. Mest tid gikk til punktet knyttet til byggeklossmodellen.

Høringssvar fra institutt og sentre

Instituttene og sentrene fikk frist til 8. september med å melde inn sine høringssvar til fakultetet. Alle høringssvar med vedlegg ble deretter lagt ut på Teamsområdet til fakultetsstyret og delt med instituttlederne. Alle enhetene leverte sine høringsinnspill innen fristen.

Instituttene og sentrene opplevde at de hadde gode diskusjoner og prosesser internt, men at det naturlig nok ikke hersket enighet omkring alle spørsmål høringen reiser. Utfordringene er ulike for de forskjellige enhetene; noen har mange studenter per faglig ansatt mens andre har få, noen enheter er tilstede på flere campus og arbeider internt med å utnytte ressursene best mulig på tvers av campus, noen har studieprogrammer som er avhengige av emner andre enheter eier og er dermed sårbare overfor endringer enheten som eier emnene beslutter, noen er rammeplanstyrte, mens andre har nasjonale krav de må oppfylle for å sikre studentene mulighet til å bytte studiested midt i studiet, engelskspråklige programmer er utfordret av studieavgiften for studenter utenfor EU/EØS og må tilpasse seg en ny tid, de fleste må redusere antallet emner de tilbyr, mange har forslag til nye fellesfag og flere er opptatt av å sikre fleksibiliteten fremover.

Høringssvarene belyste mange av de viktige spørsmålene som er stilt, men ikke alle. Flere ønsket for eksempel å tilby fellesfag, mens færre ønsket å motta emner fra andre. Enhetene identifiserte i liten grad program- og emneområder som over tid har hatt lav rekruttering eller har uforholdsmessig høye kostnader, de identifiserte i liten grad fagområder som kan/bør organiseres som matrise, eller tok i bruk strategiene sammenslåing og arbeidsdeling.

Seminar for instituttlederne

Et halvdagsseminar med institutt- og senterlederne ble gjennomført i Tromsø den 15. september. Her ble tiden brukt på å gjøre seg kjent med hverandres tre viktigste poenger i svarene på høringen (alle hadde mottatt hverandres høringssvar på forhånd). Basert på dette omhandlet seminaret;

- Hvilke potensialer for samarbeid og arbeidsdeling lederne så for egen enhet etter å ha sett/hørt de andres høringsinnspill
- Hvordan forstår enhetene matrise-organisert utdanning, og hvilke varianter er de gode variantene?
- Hvilke muligheter og utfordringer er knyttet til matrise-organisering?

Til slutt fikk lederne speed-date med tre andre ledere etter eget valg for å se på mulige samarbeidsområder. Det var både plenums- og gruppediskusjoner. Formålet med seminaret var å begynne prosessen med å se etter muligheter på tvers og gjøre seg bedre kjent med andre enheters utdanningsplaner.

Behandling i fakultetsstyret

Fakultetsstyret behandlet porteføljehøringen i sitt møte 21. september. Alle høringsinnspillene fra instituttene/sentrene ble lagt ved saken, og dekanen trakk blant annet frem følgende i sin vurdering og anbefaling:

Høringssvarene belyser mange av de viktige spørsmålene som er stilt, om enn ikke alle. Flere ønsker for eksempel å tilby fellesfag, men færre ønsker å motta emner fra andre. Enhetene identifiserer i liten grad program- og emneområder som over tid har hatt lav rekruttering eller har uforholdsmessig høye kostnader, de identifiserer i liten grad fagområder som kan/bør organiseres som matrise, eller tar i bruk strategiene sammenslåing og arbeidsdeling.

Del 2 spør om hvilke strategier som bør prioriteres i hvilke faglige sammenhenger. Her har vi mottatt mange ulike innspill, men vi opplever ikke at de tar oss langt nok. Dette skyldes delvis ulike forståelser av begrepene/strategiene. Dekanen vurderer derfor at det er viktig å gå i direkte dialog med enhetene enkeltvis for å komme i mål med en felles høringsuttalelse fra fakultetet. Det er for eksempel i liten grad kommet forslag til mer bruk av matrise mellom profesjonsfag og disiplinifag, for å utnytte fordelene med å være et breddeuniversitet. Strategiene tilpasning, arbeidsdeling, sammenslåing og utvelgelse bør også vurderes grundigere i dialog med den enkelte enhet. Mulighetene for å tilby noen fagområder som valgfag/årsenheter der det ikke er studentgrunnlag for at de fortsetter som programfag bør også løftes, slik at vi kan sikre heterogenitet/bredde i porteføljen.

Del 3 fokuserer på nødvendige rammebetingelser som fagadministrative støttesystemer og tjenester ved UiT. Dette er et viktig punkt dersom vi skal styrke kvaliteten, utvikle våre læringsdesign, sikre faglig utvikling, legge til rette for mer fleksible undervisningstilbud og tilpasse oss en studentgruppe som er mer heterogen. Her bør fakultetet være tydeligere enn det enhetene er i sine høringssvar.

Dekanen vurderer at det både under del 2 og del 3 bør arbeides mer frem mot høringsfristen slik at vi øker sjansene for å nå de målene som er satt for fornyelsen av studie- og emneporteføljen gjennom de grepene som foreslås.

Fakultetsstyret sluttet seg til vurderingene og anbefalingene fra dekanen, og forsterket budskapet om å jobbe mer konkret opp mot de enkelte enhetene ved å legge til følgende vedtaks punkt:

3. Fakultetsstyret støtter dekanen i at høringsinnspillene fra enhetene ikke har gått langt nok, og understreker viktigheten av at alle enhetene bidrar konstruktivt inn i det videre arbeidet.

Møter mellom fakultetsledelsen og den enkelte enhet instituttlederne

For å følge opp fakultetsstyrets styringssignal hadde fakultetsledelsen møter med de enkelte enhetene om deres høringsinnspill. Alle enhetene ble i forkant av og i møtet utfordret på å se etter nye muligheter/konkrete innspill som kan ha utkrystallisert seg i etterkant av seminaret og fakultetsstyrebehandlingen. Møtene tok utgangspunkt i den enkelte enhets høringsinnspill, portefølje og oversikter over studenttall.

Møter på tvers av fakultetene

Dekanen vurderte at det var viktig med en innledende kontakt på tvers av fakulteter og noen slike samtaler er gjennomført.

Studentmedvirkning

Studentutvalget ved HSL har blitt holdt orientert om prosessen i de faste møtene med fakultetsledelsen. De har meldt at de vil gi sine høringsinnspill gjennom studentparlamentet. Studentrepresentantene i fakultetsstyret, instituttstyrer og i studieprogramstyrer har deltatt i høringsinnspillene.

Gjennomgang av høringspørsmålene

Under følger fakultetets tilbakemeldinger på de spesifikke høringspørsmål rektor har stilt i sitt høringsbrev. For oversiktens skyld er høringspørsmålene gjengitt i teksten (kursivert, enkel linjeavstand og 10 i skriftstørrelse).

Del 1 – Skal UiT endre grunnmodell for utdanninger?

Ved HSL er det enighet om at byggeklossmodellen bør innføres som grunnmodell for disiplinfagene på bachelornivå. Når det gjelder master er det skepsis til modellen med to ulike mastergradsløp.

1. *Fakultetene bes om å vurdere hvilke studietilbud som bør omfattes av byggeklossmodellen. Videre bes fakultetene om å vurdere hvordan byggeklossmodellen vil virke for det enkelte fagområde, enhet, institusjonsnivå og avtakerfeltet, herunder vurdere behov for ev. justeringer i foreslåtte rammer og føringer for 'byggeklossmodellen'.*
  - a) *Er det særlige tilfeller hvor rammene på 90 studiepoeng programfag og 60 studiepoeng valgfag på bachelornivå bør kunne fravikes?*

For å sikre en god og varig effekt av omleggingen til byggeklossmodellen vil det være viktig at det blir så få unntak som mulig. Det er allikevel enkelte disiplinutdanninger ved HSL hvor avvik fra rammen på 90 studiepoeng programfag kan være nødvendig. Dette gjelder arkeologiutdanningen og enkelte språkfag.

Flere av språkfagene argumenterer med at de allerede er tverrfaglige da de er bygd opp av komponentene språkvitenskap, litteratur og kultur. For noen av språkfagene kan fellesfag være en god løsning, og HSL vil vurdere dette nærmere, samtidig som fravik fra maksimalt 90 studiepoeng i programfag kan bli nødvendig.

Arkeologi er en utdanning i skjæringspunktet mellom disiplinfag og profesjonsfag med tett kobling til praksisfelt og arbeidsliv. De praktiske og profesjonsrettede ferdighetene er viktige i faget. For å tilpasse utdanningen til en byggeklossmodell foreslår fagmiljøet at studentene i tillegg til 90 studiepoeng mer teoretisk rettede emner i arkeologi, bør tilbys en valgfri pakke på 30 studiepoeng med praksis- og profesjonsrettede emner. I en tid der tilknytning til praksis og arbeidsliv vurderes som viktig, ville det være uheldig å avkorte tilbud som allerede har integrert dette i sine program.

- b) *Er det særlige tilfeller hvor rammene på inntil 70 studiepoeng programfag på masternivå bør kunne fravikes?*

HSL vurderer at byggeklossmodellen er viktigst for laveregradsstudier. De fleste masteroppgavene i disiplinfag ved HSL har et omfang på 60 studiepoeng. For disse vil forslaget om maksimalt 70 studiepoeng i tillegg til masteroppgaven derfor ikke trenge fravik.

- c) *Er det noen fagområder hvor valg mellom to alternative masterfordypninger ikke vil være hensiktsmessig?*

HSL vurderer at det ikke vil være hensiktsmessig å tilby to alternative masterfordypninger generelt. Det har allerede vært gjort forsøk med to ulike fordypninger, men både studenter, sensorer og veiledere fant ordningen uklar. Kravene til de ulike fordypningene ble for utydelig. Vi viser for øvrig til at fakultetet allerede har et spenn i sine masteroppgaver mellom 30 og 60 studiepoeng og at for den store utdanningen lektor 8-13 er masteroppgaven mindre enn de tilsvarende disiplinoppgavene (henholdsvis 40 og 60 studiepoeng).

- d) *Hvilke fellesemner bør prioriteres på bachelor- og masternivå, og hvordan bør det faglige ansvaret ivaretas i slike fellesemner?*

Ex.phil. er det største fellesfaget ved UiT og det tilbys ved IFF-HSL. Det er ikke noen uenighet om betydningen av ex.phil. som fellesfag. Det foreslås imidlertid at vi har en drøfting ved UiT om hvordan ex.phil. er lagt opp. Noen studieprogrammer foretrekker at ex.phil. tilbys i femte semester, men det er uhenksmessig slik ex.phil. per i dag er lagt opp som et studieforberedende emne. Bakgrunnen for ønsket om å ha ex.phil. senere er at studentene har ønsket at de så tidlig som mulig kommer i gang med det faget de faktisk har ønsket å studere.

For HSLs disiplinutdanninger er ex.fac. et fellesemne. Vi ser av høringsinnspillene at innholdet i ex.fac. ikke er tydelig for alle våre fagmiljøer, slik at det foreslås nye fellesemner med et innhold som allerede er dekket i ex.fac. Dette betyr at det må gjøres et arbeid for å sikre at utdanningene får maksimalt ut av ex.fac. og at det ikke etableres tilbud som er overlappende. En eventuell utvikling av digitale mikro-emner samt UiTs Skrivesenter må også tilpasses slik at det passer inn i den nye porteføljen.

Fagmiljøene foreslår et helt knippe av ulike nye fellesfag ved fakultetet, samtidig som det er uklart hvor felles et emne/fag skal være for at det er et fellesfag. Det er rimelig å forstå det slik at når flere fagmiljøer samarbeider om undervisning i for eksempel teori og/eller metode, og benytter samme emne på tvers av ulike studieprogrammer, så er dette å regne som ett fellesfag. Det å kunne se slike samarbeid, som til dels har mange studenter, som fellesfag vil være et viktig insentiv for økt samarbeid mellom studieprogrammer om emner. Samarbeid om fellesemner vil da potensielt frigjøre studiepoeng til programfag. Emner som tilbys til hele UiT er i en annen kategori av fellesfag og må være designet svært generisk. Da er det viktig å sørge for at studentene opplever dem som relevante.

Hvilket nivå vi tenker fellesfag på bør derfor drøftes grundig og avklares før vi kommer tilbake med forslag på potensielle fellesfag som er kommet fra våre enheter.

Del 2 – Hvilke strategier bør prioriteres innenfor hvilke program og fagområder?

1. *Rektor ber fakultetene om å identifisere og vurdere hvilke fagområder hvor undervisning og fagansvar bør organiseres som matrise, ikke bare internt på eget fakultet, men også mellom fakulteter. Det skal gjøres en*

Det finnes allerede fagområder ved fakultet hvor undervisning og fagansvar er organisert som matrise. Et eksempel på dette er den erfaringsbaserte MBA (BFE og HSL). Et annet eksempel er metodeundervisning på bachelor- og masternivå der enkeltemner tilbys av ett fagmiljø, mens emnet tas av studenter fra flere fagområder, institutter og fakulteter.

Vi ser at det fremover er et større potensial for å utforske et sterkere samarbeid mellom profesjonsfag og disiplin­fag ved fakultetet til tross for at det påpekes fra fagmiljøene at de administrative kostnadene og koordineringsomkostningene ved denne typen matriseorganisering da vil øke. Vi erfarer at det ved profesjonsfagene er liten vilje til å drøfte en videre matriseorganisering ut over egen enhet. De viser til at de gjennom sitt arbeid med å jobbe mer på tvers internt mellom de ulike utdanningene og på tvers av campus, allerede er matriseorganisert. De ser at de har litt mer å gå på for å bedre ressursutnyttelsen internt, men er nølende til mer samarbeid med andre enheter og understreker de store administrative kostnadene et slikt samarbeid vil medføre. Også ved enkelte av disiplin­miljøene reises det tvil om muligheten for, og ønskeligheten av, mer samarbeid mellom profesjonsutdanningene og disiplin­fagene da de gjennomfører undervisningen på ulike måter grunnet ulike studentgrupper.

Fakultetet vurderer at en sterkere kobling mellom profesjons- og disiplin­fag vil være nødvendig for å ivareta vårt framtidsansvar. Det vil også være viktig i det videre arbeidet å tydeliggjøre hva vi mener med matrise og hva mer vi forventer enn det fagmiljøene allerede gjør.

Når det gjelder språkutdanningene er studentrekrutteringen for mange av dem blitt prekær over tid. Gradsprogrammer i språkfag har allerede blitt lagt ned ved fakultetet og flere er utsatt. Strategier som nasjonalt samarbeid og sammenslåing er forsøkt, men synes ikke å løse utfordringene. En løsning kan være å opprettholde fagmiljøene, men i en matrise satse på grunnskolelærerutdanningene (GLU) og lektor 8-13 i samspill med språkutdanningene i håp om å utdanne flere språkkompetente studenter.

Vi ser av ulike enheters innspill i denne prosessen at det har blitt et stort fokus i organisasjonen på økonomiske insentiver (i form av resultatmidler/inntekter) for tverrfaglig samarbeid. Dette er det etter fakultetets oppfatning, litt vanskelig å forstå. De økonomiske insentivene bør, slik vi ser det, være tydelige nok gjennom at man sparer lønnsutgifter ved å benytte allerede eksisterende emner/ressurser. Det vil være svært få (om noen) studieprogram ved UiT der studiepoenginntektene fra noen få emner vil kunne dekke en årslønn for en ansatt. Slik vi ser det er det helt andre ting enn økonomiske insentiver som er avgjørende for å sikre økt samarbeid på tvers av studieprogrammer.

Et sentralt poeng her er hvordan vi kan redusere de administrative omkostningene ved slike samarbeid (enten ved at ansatte fra ulike enheter samarbeider om et emne eller ved at et emne fra en enhet inngår i mange studieprogrammer). Det er også svært viktig å motvirke det (reelle) tapet av kontroll som et studieprogram vil oppleve ved bruk av emner/emnepakker fra andre. Faglig utvikling og revisjon av emner er en naturlig og kontinuerlig prosess for alle studieprogrammer. For å sikre at emner som inngår i flere studieprogrammer ikke kan endres på kort varsel av emneeier, må det presiseres kjøreregler for nedlegging/større endringer av emner for å skape en trygghet for at samarbeid ikke skaper unødig sårbarhet. Flere av våre studieprogrammer er matriseorganisert i den forstand at de er avhengig av emner/ressurser fra andre enheter. De kan oppleve en sårbarhet og manglende kontroll over emner de har i samarbeid med andre dersom emneeier ønsker å gjøre store endringer og/eller legge ned emner, eller ikke har kapasitet til å avse veiledningsressurser. Vi må samtidig sikre at vi ikke skaper flere administrative ordninger enn absolutt nødvendig. Styringsgruppens rapport har foreslått en informasjons- og undersøkelsesplikt for å sikre bedre koordinering og som nevnt tidligere støtter HSL dette.

En tydelig tendens vi ser gjennom hele denne prosessen er at representantene for enheter med relativt sett god økonomi er mindre opptatt av utvikling av nye samarbeid enn institutter med anstrengt økonomi. Det kan derfor (forståelig nok) bli krevende å få institutter med en relativt sett god økonomi til å bidra aktivt inn i ivaretagelsen av breddeuniversitetet, uten at det legges tydelige føringer for dette i organisasjonen.

- 2. Rektor ber fakultetene gjøre en særlig vurdering av hva som bør gjøres med emneområder og programmer som over tid har lav rekruttering, små fagmiljøer og/eller uforholdsmessig store driftskostnader. Vurderingene bør ta utgangspunkt i strategiene som er foreslått i rapporten. Effekt av å innføre byggeklossmodell bør også vurderes, samt en vurdering av hvorvidt fagområdet bør gis som programfag eller kun som valgfag/årsenhet. I vurderingene bes fakultetene også om å ta hensyn til det totale omfanget av emneområder og programmet i denne kategorien. Videre bør det også ta hensyn til om UiT har et særlig ansvar eller særlig forutsetninger for utvikling av fagområdet.*

For noen små fagmiljø har UiT et særlig ansvar. For disse fagområdene kan universitetet ikke regne med store studentkull, men vi vil allikevel ivareta det nasjonale eller regionale ansvaret vi har for å tilby disse fagene.

Det er ved HSL flere fagområder med *vedvarende lav rekruttering* der fakultetet vil vurdere om de, dersom UiT går inn for å innføre byggeklossmodell, bare bør tilbys som valgfag/årsenheter og ikke som programfag. Fakultetet vurderer også om det fremover bør innføres en terskelverdi for studieprogram på lavere grad som har vedvarende svak rekruttering. Dette kan eksempelvis være at det over tid uteksamineres færre enn 5 studenter i året, eller at det over tid er særlig få studiepoeng som avlegges i studieprogrammets emner.

- 3. For engelskspråklige studietilbud ber rektor fakultetene vurdere hvilke konsekvenser innføringen av skolepenger har gitt for tilbudet og hvilke grep som bør tas for å sikre at studietilbudene er bærekraftig.*

Innføring av skolepenger har hatt store konsekvenser for flere studieprogrammer ved HSL. Studentgrunnlaget er for noen programmer svært redusert. Noen av disse programmene er som en følge av dette i gang med å endre sin profil og innrette den mer mot en europeisk/amerikansk/kanadisk studentgruppe, andre vurderer å gjøre studieprogrammet norsk, mens atter andre ikke har konkludert enda, men vurderer hvordan programmene best kan innrettes. Endringen er nettopp innført og det er ikke opplagt hvilke grep som skal tas. En må også vurdere om det er grunnlag for å opprettholde de tilbudene som hittil er gitt.

- 4. For øvrige studietilbud ber rektor fakultetene vurdere strategiene sammenslåing og arbeidsdeling, samt vurdere hvor det er særlige potensial for flere studenter/studiepoeng gjennom bedre tilpasning, for eksempel fleksibilisering, tilrettelegging for kombinasjon heltid og deltid og lignende. Vurderingen bør særlig fokusere på hva som skal til for å lykkes med dette.*

Det er identifisert små fagområder som kan være velegnede for *sammenslåing* av programmer (for eksempel master i sosialantropologi og master i visuell antropologi). Profesjonsutdanningene barnevern og sosialt arbeid vurderer nå muligheten for å ha et felles første år i de to utdanningene. Noen av våre språkfag ser et større potensial for å ha fellesfag enn det som gjennomføres i dag, men det påpekes også at studentene generelt ikke er begeistret for fellesfag fordi de ofte oppleves som for generiske og ikke tilstrekkelig relevante for det studentene har valgt å studere.

Det er på flere av fakultetets fagområder tatt initiativ for å kartlegge mulighetene for intern, nasjonal eller internasjonal *arbeidsdeling*. Det eksisterer allerede en arbeidsdeling internt ved fakultetet og på tvers av fakultet – dette gjelder særlig metodekurs (emner på ulike nivå tas av studenter ved HSL, Helsefak, NT-fak. med flere). Det er også arbeidsdeling om studieprogrammet MBA der HSL og BFE tilbyr ulike emner inn i et felles program.

Fakultetet mener at vi for emner som eksempelvis Geografiske informasjonssystemer (GIS) må få til et samarbeid på tvers av institutter og fakulteter (i alle fall HSL, BFE, NT og IVT) for å utnytte kompetansen og ressursene bedre.

Fakultetet ser at det kan være en større mulighet for å utnytte spesialemner/valgemner på tvers av studieprogrammer særlig på masternivå for å få en større studentgruppe og derigjennom et bedre læringsmiljø, og flere muligheter for spesialisering for studentene. Dette kan gjelde emner som migrasjon, internasjonale relasjoner, urfolk, samisk kultur, bærekraft og klima, risiko osv. Her kan det også utvikles emnepakker på tvers av studieprogrammer og fakulteter.

Vi vurderer at det er et stort potensial for UiT til å sette sammen emner/emnepakker internt ved UiT om samisk og kvensk språk, kultur og samfunn spesielt, samt urfolk generelt. Her finnes mye kompetanse på ulike institutter og fakulteter, som ikke er tilstrekkelig synlig for hverandre eller koordinert. Med et bedre samarbeid internt ved UiT vil det kunne ligge til rette for at vi på dette området kan ta en tydeligere rolle også nasjonalt. Slike tilbud bør også kunne tilbys fleksibelt slik at samfunnsansvaret til UiT bedre kan ivaretas på dette området.

Strategien *tilpasning* benyttes også for å legge til rette for fleksibilitet i hvor man kan studere fra. Både innenfor lærerutdanningene, barnevern og sosialt arbeid, MPA, pilotprosjekt med fleksibelt bachelortilbud til ansatte i Hæren og andre fleksible enkeltemner er det utviklet mye kunnskap og gode modeller for dette. Vi har mye å gå på når det gjelder å utnytte allerede eksisterende kompetanse ved UiT og ved HSL, og lære av hverandres erfaringer. Spesielle læringsdesign er utviklet basert på erfaring, og det samme gjelder hvordan vi skal tenke om lokasjoner studiene tilbys på. Her trenger vi å gjøre et godt stykke arbeid fremover for å utnytte ressursene våre best mulig samtidig som vi tilbyr studier av høy kvalitet (se også våre kommentarer under del 3).

Det er også viktig at UiT har et bevisst forhold til å bruke sine eksisterende campus (og studiesteder), slik at vi ikke sprer oss for tynt utover. Bruken av roterende samlingsbaserte tilbud (med god nettbasert oppfølging mellom samlinger og bistand til studenter for å opprette lokale noder/kollokviegrupper i sine lokalsamfunn for å bedre gjennomføringsgraden) vil også være viktig fremover, det vil si at enkelte tilbud/opptak kan rotere mellom ulike studiesteder/campus i en bestemt syklus slik at etterspørselen kan bygge seg opp igjen i våre tynt befolkede regioner.

Del 3 – Gjennomgående endringer og anbefalinger

Del 3 fokuserer på nødvendige rammebetingelser som fagadministrative støttesystemer og tjenester ved UiT. Dette er et viktig punkt dersom vi skal styrke kvaliteten, utvikle våre læringsdesign, sikre faglig utvikling, legge til rette for mer fleksible undervisningstilbud og tilpasse oss en studentgruppe som er mer heterogen enn tidligere.

Rektor ber fakultetene om å vurdere om det er øvrige forhold som berøres av endringer i porteføljen knyttet til læringsdesign, faglig utvikling og rammevilkår (se kapittel 4 i vurderingsrapporten vedlegg 1). Enhetene bes særlig om å gi tilbakemelding på hva som bør være hovedregel for organisering av semesteret.

På spørsmålet om bolk eller langsgående undervisning bør være hovedregelen for organiseringen av semesteret, er tilbakemeldingen fra enhetene at begge deler har sine fordeler, men at det avhenger av hvilken type emne/fag det er snakk om. Det er derfor ikke noe ønske fra fakultetets side om at hele UiT bør innføre en standardisert modell på dette punktet. Vi opplever at det fungerer godt at ulike fagområder gjør sine tilpasninger. En total overgang til bolk vil antakelig være (for) krevende.

Fakultetet mener at fremtidens utdanninger i økende grad må kombinere fysisk tilstedeværelse og digitale tilbud. Dette krever nye læringsdesign og fagmiljøene må tilpasse seg nye utfordringer knyttet til gode læringsmiljø for studentene og finne metoder som er relevante og etterspurte. Det betyr at de ulike fagadministrative støttesystemene også må være tilrettelagt for nye arbeidsmåter. Dermed må alle ansattes digitale kompetanse økes og et økt fokus på internopplæring vil være viktig. Vi vil i fremtiden ikke ha kapasitet til å drifte de samme studieprogrammer med både fysisk tilstedeværelse og som fleksible tilbud. Dette innebærer at vi blir nødt til å få såkalt hybride undervisningsmodeller til å fungere – noe de per i dag ikke gjør i tilstrekkelig grad. Dette krever både at IT-utstyr i undervisningsrommene våre er tilrettelagt for toveis lyd-bilde (i tilstrekkelig omfang), det krever en velutviklet pedagogisk/didaktisk tenkning og at ansatte har tilstrekkelig grunnkompetanse til å anvende begge deler. Det er per i dag mangler i fakultetets kapasitet til å tilby fleksibel undervisning av tilstrekkelig kvalitet på grunn av manglende IT utstyr i de store undervisningsrommene/auditoriene. Dette er utfordrende og beklagelig da vi har stor etterspørsel etter en del av våre fleksible tilbud. Betydningen av å tilby opplegg av god kvalitet er svært viktig. I mange tilfeller mangler vi utstyr og tilrettelegging, mens vi har de pedagogisk tilrettede oppleggene. I andre tilfeller ser at vi også har mangler når det gjelder erfaringsutveksling internt med tanke på pedagogiske opplegg tilrettelagt for fleksibilisering, og i atter andre tilfeller ser vi at kompetansen blant våre vitenskapelige ansatte ikke er god nok.

I forbindelse med porteføljegjennomgangen og en mer helhetlig bruk av ressursene ser vi behov for, på et mer generelt og prinsipielt grunnlag, å drøfte hvordan opprettelse og drift av fagområder og studieprogrammer bør organiseres og ivaretas fremover. En slik drøfting bør blant annet innebære en vurdering av om både sentre og institutter bør eie studieprogrammer, samt en gjennomgang av på hvilket nivå strategiske beslutninger tas.

HSL ser frem til universitetsstyrets behandling av saken *fornyelse av studie- og emneporteføljen* og vil arbeide for at vi bidrar til å ivareta UiT som et nasjonalt breddeuniversitet med relevante og etterspurte utdanninger.

Vennlig hilsen

Anne Britt Flemmen
dekan
—

John McNicol
prodekan utdanning
—

Frode G. Larsen
fakultetsdirektør
—